

## **Eduskunnan lakivaliokunnalle**

### **Lisälausunto asiassa KAA 1/2019 vp Tyttöjen sukuelinten silpomisen kieltäminen**

Täydennän aiempaa tässä asiassa antamaani lausuntoa tällä lisälausunnolla, jossa otan kantaa erityisesti rikosoikeudelliseen toimivaltaan ja kaksoisrangaistavuuteen liittyviin kysymyksiin sekä näihin liittyviin osallisuuskysymyksiin.

Kuten aiemmassa lausunnossani totesin, nykylainsäädännön mukaan naisen sukuelinten silpominen on Suomessa rangaistavaa pahoinpitelyrikoksena – todennäköisimmin törkeänä pahoinpitelynä (RL 21:6). Törkeän pahoinpitelyn yritys on rangaistavaa samoin kuin törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu (RL 21:6 a). Osallisuus pahoinpitelyrikokseen tulee rangaistavaksi rikoslain 5 luvun osallisuussäännösten mukaisesti.

Suomen rikosoikeuden soveltamisalaa ja samalla Suomen tuomioistuinten toimivaltaa rikosasioissa määrittää rikoslain 1 luku. Törkeä pahoinpitely voi tulla Suomessa käsiteltäväksi esimerkiksi sillä perusteella, että rikos on tehty Suomessa (RL 1:1) tai suomalaisessa aluksessa (RL 1:2). Yllyttäjän ja avunantajan rikos katsotaan tehdyksi sekä siellä, missä osallisuusteko suoritettiin, että siellä, missä rikoksentekijän rikos katsotaan tehdyksi (RL 1:10.3).

Ulkomailla tehty teko voi tulla Suomessa käsiteltäväksi esimerkiksi sillä perusteella, että teko on kohdistunut Suomen kansalaiseen tai Suomessa pysyvästi asuvaan ulkomaalaiseen (RL 1:5) tai sillä perusteella, että rikoksen tekijä on Suomen kansalainen taikka asuu pysyvästi Suomessa tai muussa pohjoismaassa (RL 1:6). Tapauksissa, joissa rikos on tehty ulkomailla ja toimivallan käytön perusteena on tekijän tai uhrin kansalaisuus, edellytetään pääsääntöisesti kaksoisrangaistavuutta eli sitä, että teko rangaistava paitsi Suomen myös tekopaikan lain mukaan (RL 1:11). Kaksoisrangaistavuutta ei kuitenkaan vaadita silloin, jos kyseessä on naisen sukuelinten silpominen (RL 1:11.2):

Vaikka teosta ei säädetä rangaistusta tekopaikan laissa, siihen sovelletaan Suomen lakia, jos sen on tehnyt Suomen kansalainen tai 6 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettu henkilö ja teosta säädetään rangaistus:

...

8) 21 luvun 5 tai 6 §:ssä, 22 luvun 1 tai 2 §:ssä taikka 25 luvun 8 §:ssä, jos teko on naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen (SopS 53/2015) 37 artiklassa tarkoitettu avioliittoon pakottaminen, 38 artiklassa tarkoitettu naisen sukuelinten silpominen tai 39 artiklassa tarkoitettu pakotettu raskauden keskeyttäminen tai pakkosterilointi...

Tapauksessa, jossa suomalainen tai Suomessa pysyvästi asuva tyttö tai nainen on joutunut silpomisen kohteeksi ulkomailla, Suomen lakia voidaan siis soveltaa tekopaikan lainsäädännöstä riippumatta silloin, jos tekijänä on ollut Suomen kansalainen tai Suomessa pysyvästi asuva henkilö. Kaksoisrangaistavuuden täyttymistä edellytetään sen sijaan silloin, jos ulkomailla tehdyn teon tekijä on ulkomaalainen henkilö, joka ei asu Suomessa. Tämän rajauksen käytännön merkitystä vähentää se, että ei ole kovin todennäköistä, että ulkomaan kansalainen, joka asuu

pysyvästi ulkomailla, saataisiin Suomeen vastaamaan rikoksistaan tapauksessa, jossa kyseessä oleva teko ei ole tekopaikan valtiossa rangaistava.

Toimivallan ulottuvuudesta ei siis ole epäselvyyttä silloin, jos Suomen kansalainen tai Suomessa pysyvästi asuva henkilö syyllistyy tekijänä silpomistekoon. Suomen rikoslainsäädäntöä voidaan tällöin soveltaa ja Suomen tuomioistuimet ovat asiassa toimivaltaisia riippumatta siitä, oliko teko tehty Suomessa vai ulkomailla ja riippumatta siitä, oliko teko rangaistava tekopaikassa. Haastavampi kysymys on sen sijaan se, voidaanko Suomen kansalainen tai Suomessa pysyvästi asuva henkilö tuomita yllytyksestä tai avunannosta sellaiseen silpomistekoon, jonka ulkomailla asuvaa ulkomaalaista tekijää ei voitaisi kaksoisrangaistavuuden vaatimuksen täyttymättä jäämisen vuoksi tuomita Suomessa. Tiedossani ei ole, että tähän asiaan olisi otettu kantaa kaksoisrangaistavuusvaatimusta koskevan säännöksen laatimisen tai uudistamisen yhteydessä annetuissa esitöissä.

Osallisten vastuuta arvioitaessa relevantti säännös on rikoslain 5 luvun 7 §, joka käsittelee erityisiä henkilöön liittyviä olosuhteita. Säännöksen ensimmäisen momentin mukaan sellainen erityinen henkilöön liittyvä olosuhde, joka poistaa jonkin teon rangaistavuuden taikka vähentää tai enentää sitä, koskee ainoastaan mainitussa suhteessa olevaa tekijää, yllyttäjää tai avunantajaa. Tämä säännös ilmentää periaatetta, jonka mukaan kunkin osallisen vastuuta arvioidaan hänen henkilökohtaisten olosuhteittensa nojalla. Erityinen rangaistuksen poistava tai sitä lieventävä seikka ei koidu muiden osallisten hyväksi. Rikoslain yleisten oppien uudistamisen yhteydessä annetussa hallituksen esityksessä yhtenä esimerkkinä säännöksessä tarkoitettusta henkilökohtaisesta olosuhteesta mainitaan eksteritoriaalisuus, millä viitattaneen lähinnä diplomaattiseen koskemattomuuteen. (HE 44/2002 vp, s. 158.) Myös tekijän kansalaisuutta ja asuinpaikkaa, jotka johtavat kaksoisrangaistavuusvaatimuksen soveltamiseen, voitaisiin mahdollisesti pitää tällaisina henkilökohtaisina olosuhteina, jotka eivät vaikuta muiden osallisten vastuuseen, mutta nimenomaisten esityölausumien, kirjallisuuden kannanottojen ja oikeuskäytännön puuttuessa asiasta on vaikea sanoa mitään varmaa. Tätä asiaa olisikin perusteltua selkiyttää mahdollisen lainsäädäntöprosessin yhteydessä.

Rovaniemellä 9.12.2019

Minna Kimpimäki  
Rikosoikeuden professori  
Lapin yliopisto